

Roomboterfabriek “Gasteren” te Gasteren 1895-1915

Waarom mijn keuze om over de boterfabriek te vertellen

Handkracht fabriekje uit 1898

Het ontstaan

Vóór het ontstaan van de boterfabrieken werd er thuis boter gekarnd. Deze boter werd gebruikt als ruilmiddel met bijvoorbeeld kruideniers en natuurlijk voor eigen gebruik. De kwaliteit en houdbaarheid van deze boter was niet zo goed, de melk lieten ze staan opdat deze zuur werd en daarna werd er pas boter van gekarnd.

Als het vroer deden ze dit op stal bij de koeien, je begrijpt het al, als deze boter op tafel kwam zat er toch een “geurtje” aan.

Boterkarnen op de boerderij

Oostermoer optocht Annen 2005

Optocht Oostermoer Annen 2005

HET BEGIN VAN DE ZUIVELINDUSTRIE IN DRENTHE

De eerste pionier in de Drentse zuivelbereiding heette **Johannes Jacobus van Weydom Claterbos**, woonde te Kampen en was zuivelconsulent van de Gelders-Overijsselse Maatschappij van Landbouw. In 1890 en volgende jaren werd hij door genoemde maatschappij om zo te zeggen uitgeleend aan het Drents Landbouw Genootschap om wat men toen noemde "landbouwlezingen" over de zuivelbereiding te houden. Vooral in de jaren 1894 en 1895.

Hij gaf veel spreekbeurten en cursussen.

Maar uiteindelijk kwam hij in zijn lezingen steeds tot de slotsom dat men de melk beter niet op de boerderij kon verwerken, maar in kleine, met handkracht gedreven, boterfabriekjes, zoals er reeds vele waren in Brabant en Limburg. Het gevolg van zijn aansporingen in deze zin is geweest dat in tal van dorpen en gehuchten in Drenthe in korte tijd kleine handkrachtboterfabriekjes „volgens Limburgsch systeem" werden opgericht.

Ook vanuit Gasteren werd deze voorlichting gevolgd, wat ertoe heeft geleid dat op **18 maart 1895** de **coöperatieve Roomboterfabriek "Gasteren"** is opgericht.

. 325.

Coöperatieve roomboterfabriek „Gasteren“, te Gasteren, gemeente Anloo.

Bijvoegsel tot de *Nederlandsche Staatscourant* van Zondag 9 en Maandag 10 Juni 1895, n°. 133.

Op heden, den achttienden Maart achttienhonderd vijf en negentig, verschenen voor mij meester Robertus Driessen ter Meulen, notaris ter standplaats Zuidlaren, arrondissement Assen, provincie Drenthe, in tegenwoordigheid van de na te noemen aan mij notaris bekende en medegeteekende getuigen, de heeren: Roelof Ottes Meijering, Abel Abels, Jan Meursing, Albart Jipping en Jan Thies, allen landbouwers, wonende te Gasteren, gemeente Anloo, *a* voor zich, en *b* als gemachtigden van:

- Lucas Tijs, landbouwer, wonende te Gasteren, gemeente Anloo;
- t/m
- Berend Kleef, landbouwer aldaar;

in totaal 28 gemachtigden – zie volgende dia

En verklaarden de comparanten zoo voor zich als in genoemde qualiteiten dat zij en hunne lastgevers zijn overeengekomen om onder de benaming van *Coöperatieve roomboterfabriek „Gasteren“* op te richten eene coöperatieve vereeniging, ten doel hebbende het bereiden en te gelde maken van roomboter met uitstrekking van den werkkring ook tot derden, op de navolgende

VOORWAARDEN EN BEPALINGEN

Op heden, den achttienden Maart achttienhonderd vijf en negentig, verschenen voor mij meester Robertus Driessen ter Meulen, notaris ter standplaats Zuidlaren, arrondissement Assen, provincie Drenthe, in tegenwoordigheid van de na te noemen aan mij notaris bekende en medegeeteekende getuigen,

de heeren: Roelof Ottes Meijering, Abel Abels, Jan Meursing, Albert Jipping en Jan Thies, allen landbouwers, wonende te Gasteren, gemeente Anloo,

a voor zich, en *b* als gemachtigden van:

Lucas Tijs, landbouwer, wonende te Gasteren, gemeente Anloo;

Freerk Thies, landbouwer aldaar;

Geert Bakker, landbouwer aldaar;

Geert Veenstra, landbouwer aldaar;

Willem de Weem, landbouwer aldaar;

Thie Meursing, landbouwer aldaar;

Jan Pieters, landbouwer aldaar;

Hendrik Leupen, landbouwer aldaar;

Jan Bruins, landbouwer aldaar;

Jan Bruins, landbouwer aldaar;

Albert Schuurman, landbouwer aldaar;

Klaas Kamping, landbouwer aldaar;

Hendrik Sloots, landbouwer aldaar;

Jan Schutrup, landbouwer aldaar;

Willem Popken, landbouwer aldaar;

Willem Houwing, landbouwer aldaar;

Geert Tijs, landbouwer aldaar;

Hendrik Kleef, landbouwer aldaar;

Koene Veendijk, timmerman aldaar;

Hendrik van Rein, landbouwer aldaar;

→ Jacob van Rein, landbouwer aldaar;

Geert Bareld Dekker, landbouwer aldaar,

→ Bareld Dekker, landbouwer aldaar;

Geert Jans Meijering, landbouwer aldaar;

Harm Krabben, landbouwer aldaar;

→ Jacob Reinders, landbouwer aldaar;

Grietje Lunshof weduwe Jan Smit, landbouwersche aldaar;

Johannes Bruins, landbouwer aldaar, en

Berend Kleef, landbouwer aldaar;

VOORWAARDEN EN BEPALINGEN

Artikel een. De vereeniging zal gevestigd zijn te Gasteren, gemeente Anloo, zal aldaar eene fabriek met bergplaats en kantoor stichten en kiest voor alle handelingen of gedingen aldaar, haar domicilie, zoo mede al hare leden.

Artikel twee. Voor de oprichting der vereeniging, het stichten der fabriek cum annexis, het aankopen der grond waarop de fabriek zal worden gebouwd, het bekostigen der werktuigen, gereedschappen en verderen inventaris, alsmede fonds benoodigd voor bedrijfskapitaal zal voor maatschappelijk kapitaal gesteld worden eene som van twee duizend vijfhonderd gulden en zullen uitgegeven worden aandeelen groot twintig gulden. Er is deelgenomen door de comparanten en door de lastgevers:

Roelof Ottes Meijering voornoemd voor zes aandeelen of honderd twintig gulden ;
t/m

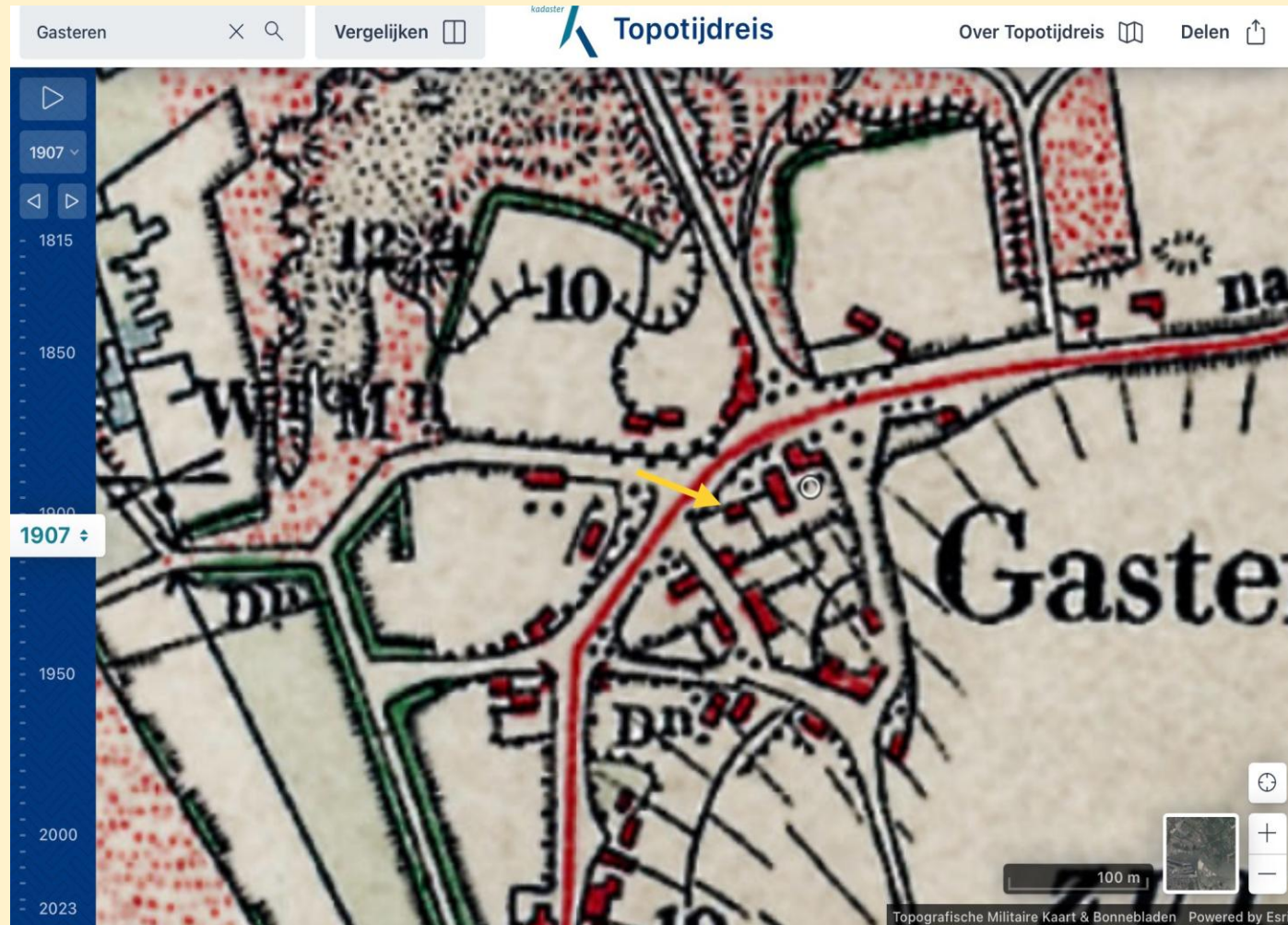
Berend Kleef voornoemd voor twee aandeelen of veertig gulden.

in totaal 34 aandeelhouders

De boterfabriek stond aan de Brink tussen nr: 3 en nr: 5 mooi midden in het dorp, zodat niemand ver hoefde te reizen, de wegen waren toen nog onverhard en niet altijd even goed begaanbaar.
Boterfabriek: blauwe vakje kadaster nummer: Perceel: Anloo-O-1810.

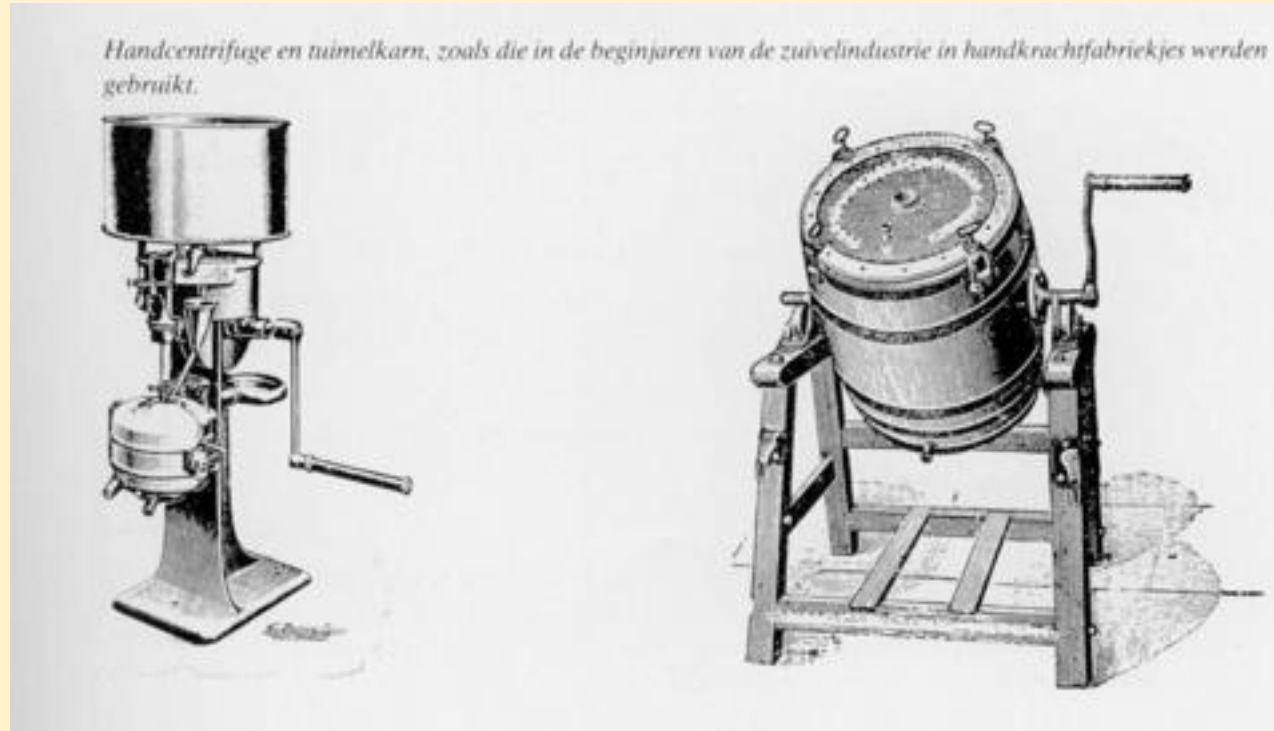

Kaart Topotijdreis - 1907

Boter karnen

In het fabriekje werd de melk eerst op steenkoolvuur verwarmd en vervolgens in de centrifuge gedraaid om het vet eruit te slingeren. Het afgeslingerde vet werd daarna met de hand in de karn gedraaid om het vocht eruit te persen (zwaar werk).

Er werd uitsluitend boter gemaakt, bedoeld voor de verkoop.

De boter werd in zandheuvels aan de Oudemolenseweg begraven. Met ijs uit het veen kon de boter tot het midden van de zomer goed worden gehouden.

Gastenaren werden dan ook wel “Botterkrammers” genoemd, een verbastering van botterkremer ofwel boterverter. Vandaar de boterton op de vlag van Gasteren.

4. *Gasleren*. De bewoners heten „botterkrammers”. Dit zijn stellig geen „boterkramers” = handelaars. Waarschijnlijk heeft het speelse volksvernuft inderdaad gedacht aan „krammen”, d.i. iets dat gebroken is aaneenhechten met metalen krammetjes. Boter krammen is te vergelijken met boter braden in de tang, n.l. iets onzinnigs doen.

Helaas zijn er geen foto's van onze boterfabriek. Hieronder foto's van Deurze, Balloo en Donderen om een idee te krijgen hoe deze eruit zagen.

Boterfabriek Deurze - 1900

Boterfabriek Balloo – De Drie Eenheid - 1905

Boterfabriek Donderen - 1895

• — Wij vernemen dat de besturen der beide te Donderen en te Gasteren op te richten coöperatieve boterfabrieken, de levering van Laval's handseparators en van den verderen inventaris hebben opgedragen aan de heeren Boeke en Huideloper te Groningen.

—
Ons wordt medegedeeld, dat tot directeur
aan de op te richten roomboterfabriek te
Gasteren benoemd is de heer W. Thies aldaar.
—

Provinciale Drentsche en Asser courant 13-05-1895

Gasteren, 8 Mei. De alhier opgerichte
boterfabriek is dezer dagen, na eene eenigszins
feestelijke opening, met haar werk begonnen.
De werktuigen en gereedschappen, geleverd door
de firma Boeke & Huydecoper te Groningen,
voldoen in alle opzichten aan de eischen en ook
het gebouw doet den aannemer alle eer aan.

Aan belangstelling ontbreekt het ook geens-
zins en eene voortgaande vermeerdering van
het aantal liters, dagelijks geleverd, geeft ge-
gronde hoop om na verloop van eenige weken
900 à 1000 liter per dag te verwachten.

Het melkonderzoek, dat geregeld plaats heeft
met het Gerbers-toestel, toont dat de melk van
goede qualiteit is en van sommigen zelfs uit-
stekend. Ondanks de lage boterprijsen is het
vooruitzicht zeer bevredigend te noemen. Als
directeur fungeert de heer W. Thies, als zijn
medehelper H. Stoffers.

Directeur
F. Snoeiing

Wordt gevraagd een
DIRECTEUR
 aan de Boterfabriek te Gasteren.
**Salaris naar bekwaam-
heid.**
Aan te geven vóór of op den
5. Mei e.k. bij den Heer R. O. MELJERING, Voor-
zitter.

27-04-1897

Gasteren, 8 Mei.
Uit het opgemaakte grostal van sollicitanten
naar de betrekking van directeur aan de boterfa-
briek alhier is gekozen de heer F. **Snoeiing** te
Orvelte.

08-05-1897

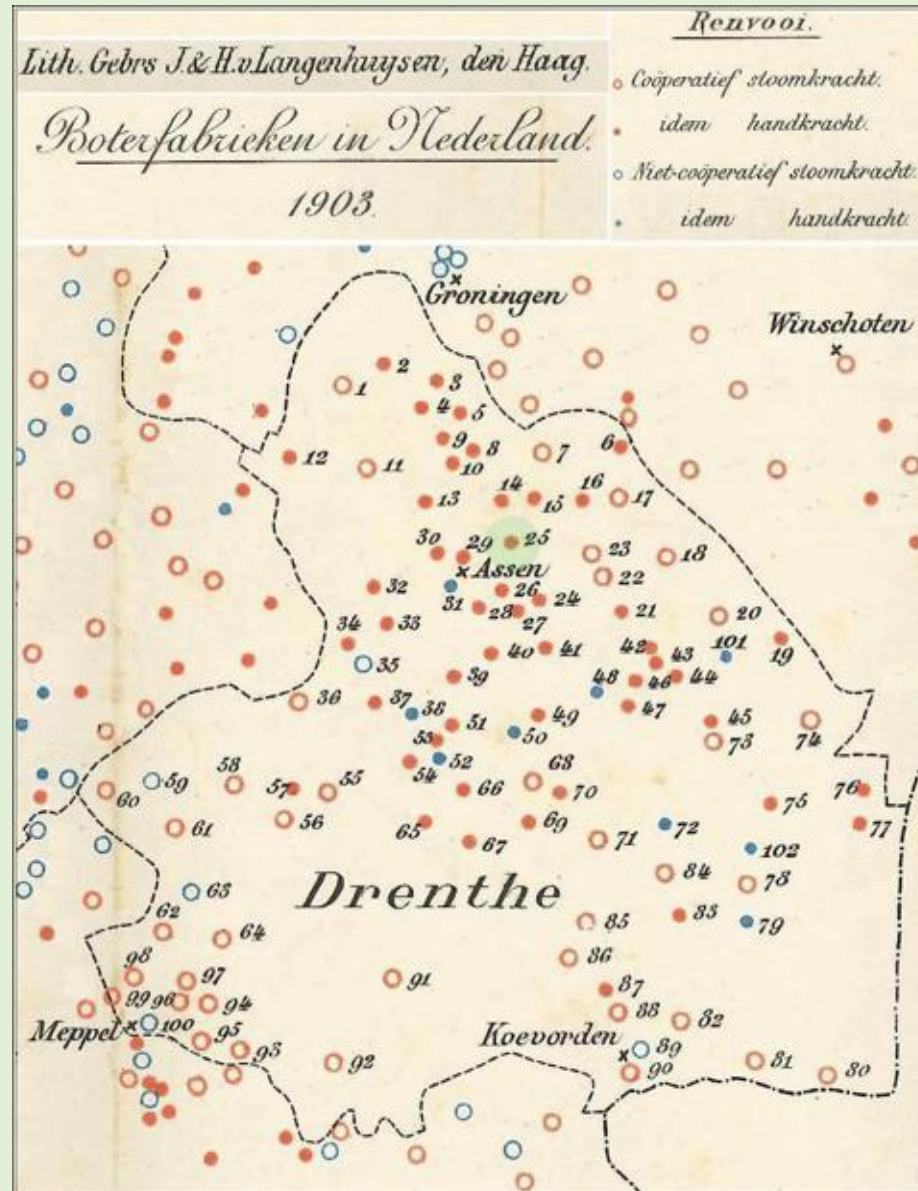
Gasteren, 17 Aug. Het bestuur der coöpe-
ratieve boterfabriek alhier heeft het salaris van
den directeur Snoeiing met f 50 per jaar ver-
hoogd. Als men hierbij den betrekkelijk korten
diensttijd van genoemden directeur in aanmer-
king neemt, dan blijkt daaruit, dat men over
zijne leiding zeer tevreden is en dat men hier
niet beloont met woorden, maar met de daad.

19-08-1897

Gasteren, 2 Maart. Heden gelukte het
den heer F. Snoeiing, directeur der boterfabriek
alhier, iemand te bekeuren wegens het leveren
van gedeeltelijk afgeroomde melk, welk feit de
bekeurde dan ook bekende. Tot eer van ge-
noemden directeur moet gezegd worden, dat hij
zonder aanzien des persoons handelt.

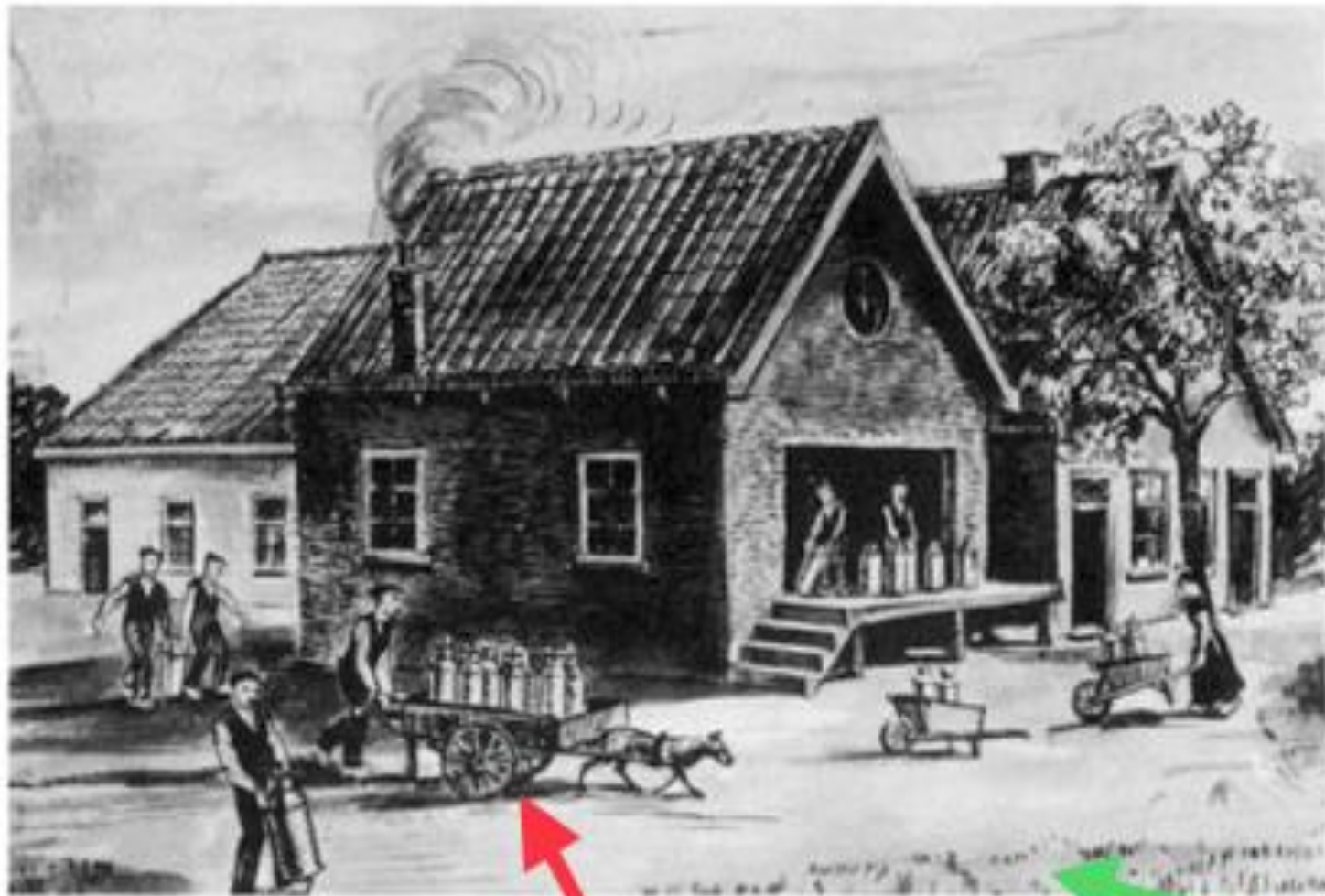
07-03-1898

In 1903 waren in Drenthe het grootste aantal zuivelfabriekjes in werking, namelijk 102 stuks:
59 handkrachtfabriekjes en 43 stoomzuivelfabrieken

Gasteren 1906: 32 Leden; 120 koeien; 279,726 kg melk; 9544,9 kg boter

Gehucht of Afdeeling.	Aantal			K.G. Melk.	K.G. Boter.	Centri- fuges.
	Leden	Niet leden lever.	Koeien.			
Anderen.	24	4				A.
Anloo.	30	5	110	254,800	8500	A.
Balloo.	45			371,749 L.	12801,6	2 A.
Borger.	110	1	± 280	424,444	13702,4	2 A.
Bronneger.	16	20		180,767	5782,95	1 A.
Buinen.	34	57	± 175	334,972	11041,8	1 A.
Coevorden.		205	400			1 A.
Drouwen.	45	44	± 100	232,857	7552,6	1 A.
Duurze.	12	22	± 115	277,923	9540	1 A.
Eext.						
Erm.	26	46	± 157	354,011	10959	2 A.
Exloo.	40	26	196			1 K.
Frederiksoord.						
Gasteren.	32	5	± 120	279,726	9544,9	1 A.
G. N. Mond.	188	80	± 600	1,279,994	47036,5	2 A.
Gieten.	182			1116,736 L	37906	2 A.
Gieterveen.	72	10	± 300	567,538	19978	1 A.
Gees.						

Handvacht fabriekje uit 1898

Een foto uit Gasteren jaren 40?

Gasteren, 7 April. In de vergadering van aandeelhouders der coöperatieve **boterfabriek** alhier werd door het bestuur rekening en verantwoording gedaan over het dienstjaar 1897. Daaruit bleek, dat de fabriek zeer gunstig had gewerkt, dat de jaarlijksche aflossing op tijd kan plaats hebben en dat er kans bestaat in twee jaren 't opgenomen kapitaal af te lossen. Aan den directeur en den arbeider werd hulde gebracht voor hunne vlijt en aan beiden eene gratificatie verleend. Als leden van het bestuur werden herkozen de heeren R. O. Meijering en H. Sloots en als commissaris de heer W. Popken. Een der aandeelhouders wees op de vele werkzaamheden, die de heer J. Meursing zich voor de fabriek getroostte. Namens de vergadering bracht een der commissarissen den heer Meursing daarvoor dank, terwijl de aandeelhouders een cadeautje daaraan toevoegden. Eensgezindheid en tevredenheid over het gevoerde beheer kenmerkten deze vergadering.

Wegens liquidatie der Coöp.
Zuivelfabriek „**GASTEREN**“ te
Gasteren, wordt een ieder be-
leefd verzocht, welke daaraan
iets **verschuldigd** is of te **vorderen**
heeft, hiervan

opgave of betaling

te doen **vóór of op 17 Januari a.s.** aan
't Kantoor van genoemde Fabriek.

Namens 't Bestuur:
H. GELLING.

VERKOOP INVENTARIS BOTERFABRIEK

„Gasteren“ te Gasteren.

Op **Donderdag 21 Januari 1915,**

des morgens om 11 uur, zullen bij de
Coöperatieve Stoomzuivelfabriek „Gasteren“
te Gasteren, ten verzoeken van het Bestuur
publiek à **contant** worden verkocht:

een in goeden staat zijnde

Voorwarmer met Toebehooren,

een Roompasteur, geheel compleet met Koeler,
een Alfa Centrifuga (verwerkende 450
L. per uur, een Triomf Karn (karavermogen
75 L.), 1 Boterkaneder (pl.m. 70 c.M.
in diameter), 2 Melkbakken met koperen
Kranen, 1 houten Koelbak, 1 groote houten
Tobbe, 10 zoo goed als nieuwe Roomstaven
(inhoud 30 L.), 2 Maatemmers (inh. 20 L.),
1 Gerbertoestel met toebehooren, 1 Bascule
(draagkr. 100 K.G.), 1 koperen Pomp, eenige
Emmers, pl.m. 4 L. van Hassels Boter-
kleursel, pl.m. 20 L. Centrifugeolie, 1
Tafel, Tafel met glas, 3 Stoelen, Lamp,
Ladder, Toonbankbasculen en 't geen verder
zal worden gepresenteerd.

De Goederen zijn te bezichtigen 1 uur
voor den verkoop.

LAMBERTS & ROETERDINK,
Deurwaarders,

Wat gebeurde er na de opheffing van de boterfabrieken?

Sommige boterfabrieken werden afgebroken. Een aantal werd dit lot bespaard en heeft een andere functie gekregen, zoals die in Anderen die later als smederij of bakkerij werd gebruikt en nu als woonhuis dient.

Wat gebeurde er na de opheffing met de melk?

Juist in die tijd opende de stoomzuivelfabriek in Anloo en werd de melk van Gasteren daar naartoe gebracht, gezamenlijk met paard en wagen (zie foto jaren 50).

Andries Veenstra, Henk van Halen, Roel Kuper en Margje Kuper-Bel

CONCLUSIE:

- Geen foto's
 - Geen bouwtekening
 - Geen aanbesteding of bouwbedrijf bekend
 - Een mysterie.....

Heb ik het hele verhaal uit mijn duim gezogen?

BETREFT

Anloo O 1810

UW REFERENTIE

XHIZX

GELEVERD OP

11-07-2024 - 09:49

PRODUCTIEORDERNUMMER

S11182202627

VOLLEDIG GESIGNALEERD T/M

10-07-2024 - 14:59

VOLLEDIG BIJGEWERKT T/M

10-07-2024 - 14:59

BLAD

1 van 1

Eigendomsinformatie ⓘ

ALGEMEEN

Kadastrale aanduiding [Anloo O 1810](#)

Kadastrale objectidentificatie: 053630181070000

Kadastrale grootte 90 m²

Grens en grootte Vastgesteld

Coördinaten 240592 - 561767

Omschrijving Erf - tuin

AANTEKENINGEN

Publiekrechtelijke beperking in de zin van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken Er zijn geen beperkingen bekend

RECHTEN

1 Eigendom (recht van)

Afkomstig uit stuk [Hyp4 697/99 Assen](#)

Naam gerechtigde [Roomboterfabriek Gasteren](#)

In de naamgeving zijn diakritische tekens niet volledig opgenomen

Postadres GASTEREN

Statutaire zetel GASTEREN